

ความเป็นมาและแนวคิดเกี่ยวกับศูนย์กลางการขนส่งทางอากาศ

2.1 ประวัติความเป็นมาและแนวคิดของศูนย์กลางการขนส่งทางอากาศ (Hubing)

สถานการณ์และแนวคิดริเริ่มต่าง ๆ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ที่เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นประเทศมหาอำนาจนั้น ย่อมส่งผลกระทบต่อทั้งทางดี และทางเสีย ซึ่งอาจส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อม ต่อประเทศต่าง ๆ เกือบทั่วภูมิภาคของโลก เช่นเดียวกับแนวคิดริเริ่ม เรื่อง “ศูนย์กลางการขนส่งทางอากาศ” ของสหรัฐอเมริกาที่เล็งเห็นความสำคัญของการขนส่งทางอากาศ มีความสำคัญ และเป็นตัวจักรสำคัญที่มีผลต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมของสหรัฐฯ ดังนั้น สหรัฐฯ จึงเห็นว่ามี ความจำเป็นที่จะต้องมีกฎหมายเข้ามาควบคุม และด้วยเหตุนี้ ในปี ค.ศ. 1938 รัฐบาลสหรัฐอเมริกา จึงได้มีการบัญญัติกฎหมายเพื่อรองรับเกี่ยวกับการเดินอากาศภายในประเทศที่เรียกว่า “Civil Aeronautics Act of 1938” และได้นำมาบังคับใช้ในขณะนั้น และมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อควบคุม การแข่งขันระหว่างสายการบินภายในประเทศ เนื่องจากก่อนหน้านี้ไม่มีกฎหมายควบคุมดังกล่าว ทำให้มีการแข่งขันกันอย่างรุนแรง ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม ก่อให้เกิดความไม่มั่นคงต่อผู้ลงทุน และความปลอดภัยของผู้เดินทาง

กล่าวโดยสรุปได้ว่า หลังจากมีการประกาศบังคับใช้กฎหมายฉบับดังกล่าว ในปี ค.ศ. 1938 เป็นต้นมา สายการบินต่าง ๆ ก็สามารถดำเนินธุรกิจการบินไปในทางที่ดีขึ้น แต่ข้อเสียของ กฎหมายฉบับนี้ ทำให้ประชาชนไม่มีอำนาจต่อรองในการเดินทางได้เหมือนที่ผ่านมา

ต่อมาในปี ค.ศ. 1960 ระบบเศรษฐกิจของสหรัฐฯ และประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก เริ่มมีปัญหา จึงได้มีการตั้งคำถามเรื่อง ประชาชนหรือผู้บริโภคได้ประโยชน์อะไรจากกฎหมายฉบับนี้ และด้วยข้อคิด ที่ว่าผู้บริโภคควรจะเป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์มากกว่า จึงเป็นเหตุของแนวคิดที่จะมีการปรับเปลี่ยน แก่ไขกฎหมายฉบับนี้ อย่างไรก็ตาม เรื่องนี้ได้มีการถกเถียงกันอย่างกว้างขวางถึงข้อดีและข้อเสีย แต่ต่อมาหลังปี ค.ศ. 1970 กระแสความกดดันทวีมากขึ้น ทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยเฉพาะประเทศในแถบยุโรป ซึ่งต่อมาได้เกิดปัญหาเรื่องน้ำมัน (Fuel Crisis) ระหว่างปี ค.ศ. 1973 - 1974 เป็นเหตุให้เกิดกระแสผลักดันจากฝ่ายต่าง ๆ เพื่อให้มีการเปิดน่านฟ้าเสรี (Deregulation) และปลายปี ค.ศ. 1974 จากกระแสความกดดันที่ได้ดำเนินมาเป็นเวลากว่า 10 ปี จึง ได้บรรลุผลสำเร็จเป็นครั้งแรก โดยศาลสหรัฐฯ “The Senate Judiciary Subcommittee On Administrative Practice and Procedures” หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “Kennedy hearings” โดยมี

จุดมุ่งหมายสำคัญในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกฎหมายควบคุมการขนส่งทางอากาศ (The Civil Aeronautics Board procedures and Controls) หลังจากนั้น เพียงไม่กี่เดือน ได้มีรายงานการศึกษาจาก CAB Special Staff on Regulatory Reform ให้ความเห็นสนับสนุนอย่างจริงจังในการประกาศใช้นโยบาย “Deregulation of United States’ domestic Air Services” ภายใต้เหตุผลเพื่อการสนับสนุนว่า –

1. เป็นการเปิดโอกาสของสายการบินที่จะบินไปยังตลาดหรือเส้นทางที่มีพิสัยไกล (Long - haul trunkline markets)
2. ปกป้องสายการบินที่มีสมรรถภาพต่ำกว่า (Inefficient countries)
3. แก้ไขปัญหาค่าจ้างแรงงานและค่าบริการสูง (High labour cost and high cost type of services)
4. เพื่อให้เกิดการแข่งขันด้านราคา และไม่มีทางเลือกอื่นให้กับผู้เดินทาง (Prices strategy shortage and no-choice services)

จากการตัดสินใจดังกล่าว ทำให้รัฐบาลสหรัฐฯ ต้องตัดสินใจร่างกฎหมาย “Deregulation bill” ในปี ค.ศ. 1976 และต่อมา ประธานาธิบดี Carter ได้นำกฎหมายฉบับนี้ ผ่านสภา Congress เมื่อวันที่ 24 October 1978 และได้ประกาศให้มีผลบังคับใช้ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ที่เรียกว่า “The Airline Deregulation Act”

2.2 การกำเนิดของ ศูนย์กลางการขนส่งทางอากาศ (Hubing)

หลังจากรัฐบาลของประธานาธิบดี Carter ได้เปลี่ยนแปลงนโยบายเกี่ยวกับกฎหมายน่านฟ้าเสรีของสหรัฐฯ ซึ่งส่งผลทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยมีเหตุผลหลัก 3 ประการ คือ

1. เพื่อปกป้องสิทธิประโยชน์ของผู้บริโภค โดยเฉพาะเรื่องราคา
2. ภายใต้ความเชื่อที่ว่า หากมีการแข่งขันอย่างเสรีแล้ว ผู้บริโภคจะได้รับประโยชน์มากกว่า
3. ส่วนแบ่งการตลาดของสหรัฐฯ จะเพิ่มมากขึ้น

ผลสะท้อนที่สืบเนื่องจากกฎหมายฉบับนี้ มีผลอย่างกว้างขวางต่อสายการบินต่าง ๆ สามารถได้รับส่วนแบ่งการตลาดมากขึ้น โดยเฉพาะ เส้นทางบิน (Routes) ที่มีการเดินทางหนาแน่น ซึ่งในอดีตจะมีการผูกขาด ทำให้สายการบินที่มีสมรรถภาพต่ำกว่า ไม่สามารถดำเนินการได้ และ

ต้องปิดกิจการไปเป็นจำนวนมากในขณะนั้น โดยรัฐบาลสหรัฐฯ เชื่อว่า กฎหมายฉบับนี้จะส่งผลดีในระยะยาว แต่ผลกระทบที่ตามมา คือ การเจรจาเรื่องขอสิทธิการบินระหว่างประเทศได้เปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากการเจรจาสิทธิการบินฯ ได้นำกฎหมายฉบับ Deregulation มาในการเจรจาดำเนินการด้วยซึ่งเป็นผลกระทบโดยรวม ทำให้เกิดการแข่งขันทั้งภายในและภายนอกประเทศอย่างรุนแรง

ด้วยสถานการณ์และสภาวะแวดล้อมของโลกในขณะนั้น สายการบินต่าง ๆ จำเป็นต้องดำเนินการปรับเปลี่ยนนโยบายและกลยุทธ์ในการแข่งขัน เพื่อให้สามารถอยู่รอดได้ จึงได้คิดหากลยุทธ์การตลาดขึ้นมา โดยคำนึงถึงปัจจัยหลัก ๆ ดังนี้

1. ราคา
2. ต้นทุนการผลิต
3. ประสิทธิภาพและการยกระดับการให้บริการ
4. การขยายเครือข่ายเส้นทางบิน โดยความร่วมมือกับสายการบินระหว่างประเทศอื่น ๆ
5. การปรับเครือข่ายเพื่อให้มีผลต่อรายได้และความอยู่รอดของสายการบิน
6. นโยบายการใช้เครื่องบินและประเภทเครื่องบินอย่างมีประสิทธิภาพ
7. การวางแผนเครือข่ายการบินอย่างมีประสิทธิภาพ
8. ความสามารถในการแข่งขัน

จากสถานการณ์ที่บีบบังคับดังกล่าวที่เกิดขึ้น ทำให้ทุกสายการบินนำแนวคิดเกี่ยวกับ Hub มาใช้ เพื่อสามารถแข่งขันกับสายการบินคู่แข่งได้ โดยเน้นการสร้างพันธมิตรสายการบิน เพื่อเชื่อมเส้นทางการบินซึ่งกันและกัน เป็นการขยายเครือข่ายการบินของตน และเพิ่มขีดความสามารถในการบริการท่องเที่ยวให้มากขึ้น

เพื่อให้เห็นตัวอย่างที่ชัดเจน เกี่ยวกับประเทศไทยในขณะนี้ มีสนามบินสุวรรณภูมิและสนามบินดอนเมืองเป็น Hub โดยการบินไทยเป็นสายการบินแห่งชาติที่มีกำลังการขนส่งทางอากาศประมาณ 19 ล้านคนต่อปี การขนส่งทั้งผู้โดยสารและสินค้า จะมีทั้งการขนผ่านและขนเข้าประเทศไทย ซึ่งการต่อเครื่องบินเป็นจุดสำคัญเนื่องจากลักษณะของผู้เดินทาง ซึ่งสามารถแบ่งตามวัตถุประสงค์ของการเดินทาง ออกเป็นหลายประเภท ด้วยกัน กล่าวคือ

1. นักธุรกิจ
2. นักธุรกิจเดินทางกับครอบครัว กึ่งพักผ่อน

3. ตลาดการประชุม
4. ตลาดพิเศษ (Special Market) ซึ่งแบ่งเป็นตลาดย่อย ๆ มากมายหลายประเภท
5. Leisure Market

โดยลักษณะของตลาดเหล่านี้แตกต่างกันไป การเดินทางก็แตกต่างกันไป และจากลักษณะที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทย ที่ส่งผลให้การบินไทยสามารถรองรับตลาดทั้งนักท่องเที่ยวเข้าประเทศ และเป็นจุดแวะผ่านสำหรับเส้นทางของตลาด เอเชีย ยุโรป ออสเตรเลีย ซึ่งการบินไทยมีสมรรถภาพในการขนถ่ายทั้งผู้โดยสารและสินค้าได้อย่างคล่องตัว

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า แนวคิดของ Hub ได้สร้างขึ้นมาจากวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพิ่มเที่ยวบิน โดยใช้แนวคิดของ Hub เป็นการเพิ่มผู้โดยสาร และรายได้
2. การลดต้นทุนการผลิต
3. การใช้เครื่องบินอย่างเหมาะสมกับตลาด
4. การแข่งขันในด้านราคาอย่างมีประสิทธิภาพ

ประโยชน์ที่จะตามมาข้างต้นนี้ จะแสดงผลชัดเจนได้ต่อเมื่อมีการกำหนดจุดที่ตั้งของ Hub และการวางแผนการบริหาร การใช้ Hub อย่างถูกต้องและเหมาะสมอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบต่าง ๆ เพื่อนำมาศึกษาพิจารณาอย่างถี่ถ้วนก่อนที่จะเริ่มดำเนินการ กล่าวคือ

1. จุดภูมิศาสตร์ที่ตั้งของศูนย์กลางการขนส่งทางอากาศ / Hub ควรอยู่ที่ลักษณะใด
2. เป็นจุดที่สายการบินอื่น ๆ มีความสนใจ หรือมีตลาดที่จะมาใช้บริการหรือไม่
3. ผู้บินที่มีอยู่พอที่จะสร้างเป็นศูนย์กลางการขนส่งทางอากาศได้หรือไม่
4. การให้บริการและระบบของสนามบินที่จะเป็น Hub มีความพร้อมหรือไม่
5. บุคลากรที่เกี่ยวข้องของทั้งสายการบินและท่าอากาศยานมีความพร้อมหรือไม่
6. การสร้าง Hub จะเป็น Hub หรือ Sub - Hub โดยมี Spokes เข้ามาเสริมด้วยหรือไม่
7. ระยะทางการให้บริการไปแต่ละเมือง จะสั้น หรือยาว หรือจะเป็นตลาดผ่านหรือเข้าประเทศ
8. การให้บริการตลาดหลักจะเป็นเสรีภาพ ชนิดใดในเสรีภาพประเภท 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 ซึ่งจะอธิบายความหมายในส่วนต่อไป

9. การลงทุน และนโยบายของรัฐบาลที่จะเอื้ออำนวยให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ
10. การสร้าง Hub ต้องมีการศึกษาถึงผลเสีย โดยคำนึงถึงสนามบินที่มีอยู่ โดยเฉพาะที่มีอยู่แล้ว และที่กำลังจะสร้างเสร็จ จะมีผลคุ้มค่าหรือไม่เพียงใด

หลักการสำคัญของการจัดตั้งศูนย์กลางการขนส่งทางอากาศ / Hub นั้น มุ่งเน้นที่การส่งผู้โดยสารจากจุดต้นทางหลาย ๆ จุด (Multiple Origins) โดยผ่านจุดศูนย์กลางการขนส่งทางอากาศ (Hub) ของสายการบินนั้น ๆ และแจกจ่ายไปยังจุดหมายปลายทางหลาย ๆ จุดที่กำหนดขึ้น (Multiple Destinations) ซึ่งจะมีผลให้ลดเที่ยวบินของลักษณะบินตรง ไป - กลับ (City - Pair Non - stops) และจะเพิ่มจุดต่อเชื่อมไปยังเมืองต่าง ๆ มากขึ้น (Number of City - Pair Linkages)

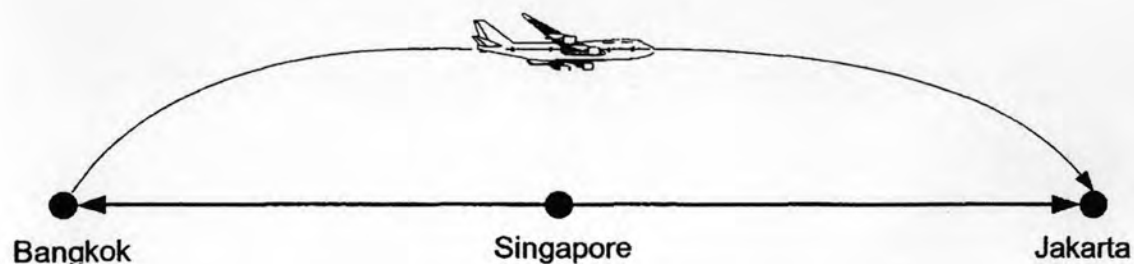
จุดประสงค์หลักของศูนย์กลางการขนส่งทางอากาศ (Hub) นั้น กล่าวโดยสรุป เพื่อเป็นการเพิ่มเที่ยวบินในการรองรับผู้โดยสารได้มากขึ้น ซึ่งจะเป็นการเพิ่มรายได้มากขึ้น นอกจากนี้ จะทำให้มีสถานะได้เปรียบสายการบินคู่แข่ง

ประการสำคัญ ที่ทุกฝ่ายต้องมีการคำนึงถึง เรื่องการลงทุนจำนวนเงินมหาศาล และการวางแผนที่ถูกต้อง หากมีการดำเนินการวางแผนบนแผนกระดาษที่ละเอียดถี่ถ้วนและรอบคอบย่อมจะเห็นสิ่งที่กำลังจะดำเนินการอยู่นั้น จะเดินทางไปในทิศทางใด

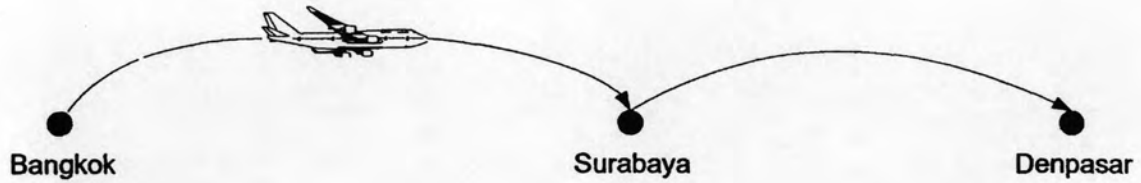
2.3 เสรีภาพทางอากาศ (สิทธิการบินที่ทุกประเทศใช้เป็นตัวกำหนดในการเจรจา)

เสรีภาพที่ 1 คือ การบินจากประเทศของสายการบินที่กำหนดผ่านดินแดนของประเทศที่สอง โดยไม่แวะลง

(First Freedom)

เสรีภาพที่ 2 คือ การบินจากประเทศของสายการบินที่กำหนดแวะลงในดินแดนของประเทศที่สอง โดยมีไว้เพื่อการค้า
(Second Freedom)

เสรีภาพที่ 3 คือ การขนส่งผู้โดยสาร และ/หรือสินค้าจากประเทศของสายการบินที่กำหนดมาส่งลงในดินแดนของประเทศที่สอง
(Third Freedom)

เสรีภาพที่ 4 คือ การขนส่งผู้โดยสาร และ/หรือสินค้าจากประเทศที่สองมาส่งลงในดินแดนของประเทศของสายการบินที่กำหนด
(Fourth freedom)

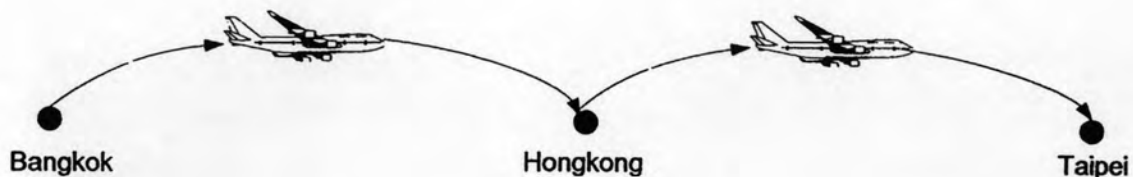

เสรีภาพที่ 5 คือ การขนส่งผู้โดยสาร และ/หรือสินค้าจากประเทศที่สองมาส่งลงในดินแดนของประเทศที่สาม และ/หรือขนจากประเทศที่สามส่งลงในดินแดนของประเทศที่สอง

- ในกรณีประเทศที่สามอยู่ระหว่างประเทศของสายการบินที่กำหนดและประเทศที่สอง เรียกว่า เสรีภาพที่ 5 ในจุดระหว่างทาง (International Point)

- ในกรณีประเทศที่สาม อยู่พื้นประเทศที่สอง เรียกว่า เสรีภาพที่ 5 ในจุดพื้น (Beyond Point)

(Fifth freedom)

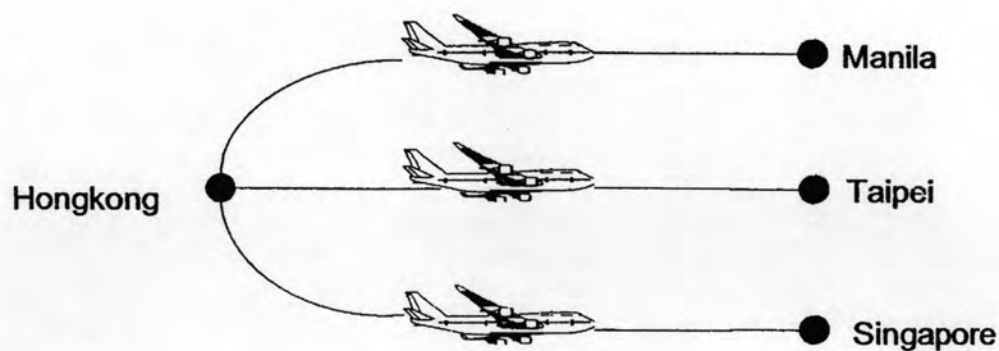
เสรีภาพที่ 6 คือ การขนส่งผู้โดยสาร และ/หรือสินค้าจากประเทศใดประเทศหนึ่ง มายังประเทศของสายการบินที่กำหนดก่อน แล้วขงต่อไปยังประเทศอื่น ๆ และ/หรือในทางกลับกัน กล่าวคือ การขนจากประเทศอื่น ๆ มายังประเทศของสายการบินที่กำหนดก่อนแล้ว ขนไปยังอีกประเทศหนึ่ง

(Sixth freedom)

เสรีภาพที่ 7 คือ การขนส่งผู้โดยสาร และ/หรือ สินค้าระหว่างประเทศอื่น กับอีกประเทศหนึ่งโดยไม่เกี่ยวข้องกับประเทศของสายการบินที่กำหนด (Change of gate)

(Seventh freedom)

เสรีภาพที่ 8 คือ โดยทั่วไปเรียกว่า Cabotage คือ การขนส่งผู้โดยสาร และ/หรือสินค้าภายใน (Domestic) ของประเทศอื่น ซึ่งจุดต้นทางและปลายทางอยู่ภายในดินแดนของประเทศเดียวกัน (Eighth freedom)

เสรีภาพที่ 9 คือ เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของ Cabotage คือ การขนส่งผู้โดยสาร และ/หรือสินค้าภายใน (Domestic) ของประเทศอื่น โดยไม่ต้องมีจุดเริ่มต้นมาจากประเทศของตนเอง หรือจากจุดอื่น (Ninth freedom)

หมายเหตุ ในการขนส่งตามเสรีภาพทางอากาศต่าง ๆ ดังกล่าว สายการบินที่กำหนดจำเป็นต้องได้รับสิทธิการบินจากประเทศที่เกี่ยวข้องในเสรีภาพนั้น ๆ โดยมี Transit Rights สำหรับเสรีภาพที่ 1 และ 2 และมี Traffic Rights สำหรับเสรีภาพที่ 8

2.4 สภาวะแวดล้อมของอุตสาหกรรมการบิน

อุตสาหกรรมการบิน เป็นธุรกิจที่มีความอ่อนไหวต่อสภาวะแวดล้อมเป็นอย่างมาก ปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการบิน ได้แก่ ภาวะเศรษฐกิจ การเมือง การดำเนินนโยบายของรัฐ ในการเปิดเสรีด้านการค้า การลงทุนรวมถึงการเปิดเสรีการบิน การส่งเสริมการท่องเที่ยว การพัฒนาเทคโนโลยี วิกฤติการณ์ต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดภัยคุกคามมนุษย์ เช่น ภาวะสงคราม การก่อการร้าย โรคระบาดรุนแรง ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้บางส่วนเป็นปัจจัยสนับสนุนให้มีการขยายตัวของธุรกิจอย่างรวดเร็ว และบางส่วนเป็นปัจจัยลุดให้เกิดการชะลอตัว สายการบินจำเป็นต้องมีความไวต่อการปรับเปลี่ยนแผนกลยุทธ์ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลาเพื่อช่วงชิงความได้เปรียบแข่งขัน

ในระยะเวลา 3 ปีที่ผ่านมา อุตสาหกรรมการบินได้ประสบกับวิกฤติการณ์ต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อแรงมาอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่เหตุการณ์ก่อวินาศกรรมในสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 11 กันยายน 2544 ทำให้ปริมาณการขนส่งผู้โดยสารทั่วโลกลดลงมากสุดในเดือนพฤศจิกายน 2544 ถึงร้อยละ 22.9 ต่อมาได้มีสงครามต่อต้านการก่อการร้ายในอัฟกานิสถาน การลอบวางระเบิดในแหล่งท่องเที่ยวที่บาห์ลี สงครามอิรักและโรคทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรง (SARS) ซึ่งทำให้ปริมาณการขนส่งทั่วโลกลดลงมากสุดในเดือน มิถุนายน 2546 ถึงร้อยละ 19.8

บัดนี้ อุตสาหกรรมการบินได้เริ่มกลับสู่สภาวะปกติและมีแรงกระตุ้นจากการขยายตัวของเศรษฐกิจโลก จากการฟื้นตัวของสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และการเจริญเติบโตของจีน อินเดีย และ ตะวันออกกลาง ทำให้อัตราการขยายตัวของปริมาณการขนส่งในครั้งแรกของปี 2547 นี้ มีอัตราการเพิ่มสูงเกือบร้อยละ 20 เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา และเมื่อเปรียบเทียบกับปี 2543 ซึ่งถือว่าเป็นปีสุดท้ายที่อยู่ในภาวะปกติ อัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 8

2.4.1 แนวโน้มของอุตสาหกรรมการบิน

- สมาคมการขนส่งทางอากาศระหว่างประเทศ (IATA) ได้พยากรณ์จำนวนผู้โดยสารระหว่างประเทศทั่วโลกระหว่างปี 2546-2550 จะมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 4.7 ต่อปี ภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และประเทศไทย จะมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 5.2 ต่อปี สูงกว่าอัตราเฉลี่ยของโลก

- ปริมาณการขนส่งระหว่างประเทศไทยกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นตลาดใหญ่ จะมีอัตราการเจริญเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 4.3 ต่อปี เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เติบโตเฉลี่ยร้อยละ 5.4 ต่อปี ยุโรปจะเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 4.4 ต่อปี ส่วนตลาดเอเชียใต้ ออสเตรเลีย และ ตะวันออกกลางซึ่งเป็นตลาดขนาดกลางมีการเจริญเติบโตสูงเฉลี่ยร้อยละ 6-9 ต่อปี สำหรับอเมริกาซึ่งขณะนี้มียุทธศาสตร์การบินที่ทำการตรงน้อยราย และการบินไทยทำการบินไปยังลอสแอนเจลิสเพียงจุดเดียวด้วยความถี่ 4 เที่ยวบินต่อสัปดาห์ ในระยะ 5 ปีข้างหน้าจะมีการขยายตัวสูงเนื่องจากภาวะเศรษฐกิจของอเมริกาดีขึ้น และมีอุปสงค์ของการเดินทางไปยังประเทศไทยสูง

- บริษัทฯ ได้ทำการพยากรณ์จำนวนผู้โดยสารระหว่างประเทศไทย ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับพยากรณ์ของ IATA กล่าวคือ ในช่วงปี 2546-2550 ซึ่ง IATA พยากรณ์จำนวนผู้โดยสารจะเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 5.2 ต่อปีนั้น บริษัทฯ คาดว่าจะเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 5.9 ต่อปี สำหรับในช่วงปี 2548/49-2552/53 ซึ่งเป็นช่วง 5 ปีของแผนนี้ บริษัทฯ คาดว่าผู้โดยสารเข้า-ออก

ประเทศไทยจะเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 6.1 ต่อปี โดยประมาณการว่า จะมีผู้โดยสาร 36 ล้านคนในปี 2552/53

ในส่วนของผู้โดยสารระหว่างประเทศไทยกับจุดต่าง ๆ ในภูมิภาคซึ่งเป็นตลาดใหญ่ จะมีการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 5.9 ต่อปี หรือมีผู้โดยสาร 27.7 ล้านคนในสิ้นปี 2552/53 เพิ่มขึ้นจากปี 2545/46 จำนวน 11.3 ล้านคน และผู้โดยสารที่เดินทางข้ามทวีป จะมีอัตราการขยายตัวสูง เฉลี่ยร้อยละ 7.0 โดยจะมีผู้โดยสาร 8.3 ล้านคน ในปี 2552/53 เพิ่มขึ้นจากปี 2545/46 จำนวน 3.5 ล้านคน

2.4.2 นโยบายเปิดเสรีการบิน

การเปิดน่านฟ้าเสรีแพร่หลายเข้ามาในเอเชียจากแรงผลักดันขององค์การการค้าโลกให้มีการเปิดเขตการค้าเสรีกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ร่วมมือกันประกาศจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade AREA : AFTA) เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจและขจัดอุปสรรคทางการค้าภายในกลุ่มเร่งรัดการเปิดเสรีการค้าบริการ โดยประเทศไทยรับผิดชอบเรื่องการท่องเที่ยวและการบิน

ประเทศไทยได้ใช้นโยบายการบินเสรีในการบินระหว่างประเทศและการบินในประเทศ โดยในส่วนของการบินระหว่างประเทศได้สนับสนุนให้มีการยกเลิกกำหนดเพดานความถี่/ความจุ สำหรับสิทธิเสรีภาพที่ 3 และ 4 โดยไม่มีการจำกัดจำนวนเที่ยวการบิน และสำหรับสิทธิการบินเสรีภาพที่ 5 ให้มีการเปิดเพิ่มขึ้นตามลำดับ สำหรับการบินภายในประเทศ สายการบินเอกชนของไทย สามารถยื่นขออนุญาตทำการบินทุกเส้นทางภายในประเทศ นอกจากนี้ ยังสามารถยื่นขออนุญาตทำการบินไปยังต่างประเทศทุกเส้นทางได้ด้วยนโยบายการไม่กีดกันทางเศรษฐกิจอีก รูปแบบหนึ่ง คือการที่รัฐบาลถอนตัว หรือลดสัดส่วนการเป็นเจ้าของสายการบิน ให้เอกชนเข้าร่วมในการบริหารกิจการ และเปิดโอกาสให้ชาวต่างชาติเข้ามาถือหุ้นมากขึ้น ซึ่งขณะนี้ประเทศไทยขออนุญาตให้ชาวต่างชาติถือหุ้นได้ถึงร้อยละ 49

2.4.3 ภาวะการแข่งขัน

การเปิดเสรีการบินทำให้มีการแข่งขันมากขึ้น และเกิดการแข่งขันในรูปแบบใหม่ สายการบินต่างชาติเข้ามาจัดตั้งและจดทะเบียนร่วมทุนในประเทศ เป็นการขยายศูนย์กลางการบิน (Hub) ออกสู่ต่างประเทศ ซึ่งในสมัยก่อนมีอาจทำเช่นนี้ได้ นอกจากนี้ ยังทำให้เกิดสายการบินใหม่ขึ้น

มาก อีกทั้งรูปแบบการดำเนินธุรกิจแบบสายการบินต้นทุนต่ำได้แพร่หลายอย่างรวดเร็วในภูมิภาคเอเชีย สายการบินต้นทุนต่ำจะกำหนดรูปแบบของธุรกิจและลักษณะของสินค้าบริการที่มีความเรียบง่ายและประหยัด เพื่อลดต้นทุนต่าง ๆ ให้เหลือน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ และกำหนดราคาต่ำโดยสารต่ำเพื่อดึงดูดผู้โดยสาร ขณะเดียวกัน สายการบินกลุ่มเดิม ๆ ที่ให้บริการอยู่ในปัจจุบันต้องปรับตัวเองเพื่อสร้างความแตกต่างด้านการบริการ มีการยกระดับและปรับปรุงผลิตภัณฑ์และบริการ นอกจากนี้ บางสายการบินได้จัดตั้งบริษัทในเครือเพื่อดำเนินธุรกิจสายการบินต้นทุนต่ำเพื่อแข่งขันกับสายการบินที่เกิดขึ้นใหม่

2.4.4 เทคโนโลยี

บริษัทผู้ผลิตเครื่องบินได้พัฒนาเทคโนโลยีของเครื่องบินให้มีพิสัยบินไกลมากขึ้น ทำให้สายการบินสามารถพัฒนาเส้นทางบินตรงไปยังจุดหมายปลายทางไกลได้ เพิ่มความสะดวกสบายและประหยัดเวลาเดินทางให้กับผู้โดยสาร ขณะเดียวกัน อาจทำให้ท่าอากาศยานบางแห่งถูกกดดันบทบาทในการเป็นศูนย์กลางการบินได้ เนื่องจากเครื่องบินสามารถบินเข้าไปยังจุดหมายปลายทางที่ต้องการ นอกจากนี้ ยังมีการพัฒนาเครื่องบินขนาดใหญ่มาก มีความจุมากกว่า 500 ที่นั่งสามารถมีพื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวกสร้างความสุขสบายให้แก่ผู้โดยสาร และช่วยลดปัญหาในการเพิ่มความจุของที่นั่งไปยังท่าอากาศยานที่คับคั่งมีปัญหาในเรื่อง Slot Time

ในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) ได้มีการนำ IT มาใช้เพื่อเสริมสร้างการบริการและลดต้นทุน เช่น การสำรองที่นั่งบนอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นการเพิ่มช่องทางจำหน่ายที่เข้าถึงผู้โดยสารโดยตรง ช่วยลดค่าธรรมเนียมในการสำรองที่นั่งผ่านระบบ CRS (Customer Reservation System) การออกบัตรโดยสารอิเล็กทรอนิกส์ (e-Ticket) การสำรองที่นั่ง การชำระเงิน และการ Check-in โดยใช้ SMS (Short Message Service) นอกจากนี้ สายการบินบางสายได้นำเทคโนโลยีมาเสริมสร้างรายได้ เช่น In-flight Broadband Internet และการส่งข้อความ (Messaging Facilities)

2.4.5 ราคาน้ำมันในตลาดโลก

ราคาน้ำมันในตลาดโลกปี 2546 เพิ่มขึ้นจากปี 2545 ถึงร้อยละ 16 และยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทำลาลยสถิติราคาน้ำมันสูงสุดในปี 2547 ทำให้สายการบินต่าง ๆ ทั่วโลกต้องประสบปัญหาที่ต้นทุนในการดำเนินงานเพิ่มขึ้นเนื่องจากค่าใช้จ่ายน้ำมันเป็นต้นทุนหลักซึ่งคิดเป็นร้อยละ 20 ของต้นทุนรวมโดยประมาณ สายการบินหลายสายต้องบวกราคาค่าธรรมเนียมน้ำมัน (Fuel

Surcharge) รวมเข้าในราคาตัว จากการที่น้ำมันราคาสูง ทำให้เศรษฐกิจชะลอตัวลง กำลังซื้อจะลดลง และอาจจะเป็นผลทางด้านจิตวิทยาของผู้โดยสารที่จะมีการชะลอตัวในการเดินทางท่องเที่ยว เนื่องจากค่าใช้จ่ายในการเดินทางเพิ่มขึ้น ทำให้จำนวนผู้โดยสารที่จะเดินทางทางอากาศคงจะต้องลดลงตามมาเช่นกัน ผลกระทบที่มีต่อสายการบินนอกจากต้นทุนที่เพิ่มขึ้น ยังคงต้องเผชิญกับจำนวนผู้โดยสารที่จะลดลงจากวิกฤตการณ์ของน้ำมันนี้ ทำให้เกิดอุปทานส่วนเกิน (Over Capacity) และอัตราบรรทุกลดลง

สายการบินที่มีการวางแผนล่วงหน้า ไม่ว่าจะเป็นการประกันความเสี่ยงราคาน้ำมันหรือสั่งซื้อน้ำมันล่วงหน้า จะเป็นสายการบินที่ได้เปรียบ เพราะจะเป็นสายการบินที่มีต้นทุนต่ำกว่าสายการบินอื่น สามารถเรียกเก็บค่าธรรมเนียมราคาน้ำมันน้อยกว่าสายการบินอื่น และไม่จำเป็นต้องขึ้นราคาค่าตัวโดยสารมากกว่าสายการบินคู่แข่ง กลยุทธ์นี้สามารถเป็นจุดขาย จุดโฆษณา ให้ผู้โดยสารมาใช้บริการได้มากกว่าสายการบินอื่นส่งผลให้จำนวนอุปสงค์เพิ่มขึ้น และตัวต้นทุนต่ำกว่าสายการบินคู่แข่ง

2.4.6 การแข่งขันของท่าอากาศยานในภูมิภาคเอเชีย

การแข่งขันในการให้บริการของท่าอากาศยานต่าง ๆ ในเอเชียนั้นได้เพิ่มขึ้นอย่างมาก ทุกท่าอากาศยานพยายามเพิ่มขีดความสามารถในการให้บริการสายการบิน ตลอดจนสร้างความพอใจให้กับผู้โดยสารมากที่สุด การแข่งขันของการบริการท่าอากาศยานในเอเชียนั้น นอกจากจะปรับปรุงแล้ว ท่าอากาศยานใหม่ที่เปิดให้บริการ เช่น ท่าอากาศยานใหม่ Pudong ที่เซี่ยงไฮ้สามารถให้บริการลานจอดรถเป็นจำนวนมาก ท่าอากาศยานใหม่ Bai Yun ที่เมืองกวางเจาที่เปิดให้บริการในเดือนสิงหาคม 2547 ได้ประชาสัมพันธ์ว่าเป็นท่าอากาศยานที่ทันสมัยที่สุดในภูมิภาคเอเชีย ท่าอากาศยานนานาชาติที่ฮ่องกง (Chek Lap kok) ประสบภาวะจำนวนเที่ยวบินลดลงจากวิกฤตการณ์โรค SARS และใช้ห้วงนก ได้ใช้กลยุทธ์ลดค่าธรรมเนียมในการใช้บริการท่าอากาศยาน จนทำให้จำนวนเที่ยวบินกลับมาเท่าเดิม ท่าอากาศยานชางฮี ที่สิงคโปร์ ได้ปรับปรุงกลยุทธ์เพิ่มการลงทุนด้านปรับปรุงท่าอากาศยานโดยใช้งบประมาณจำนวน 7.3 หมื่นล้านบาท สร้างท่าอากาศยานการบินแข่งกับท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ นอกจากนั้นท่าอากาศยานชางฮี ยังได้ก่อสร้างรถไฟฟ้าเพื่อใช้เป็นจุดอำนวยความสะดวก กรณีที่ผู้โดยสารจะต้องต่อเที่ยวบินไปยังประเทศอื่น และยังมีแผนที่จะสร้างอาคารผู้โดยสารระหว่างประเทศเพิ่มขึ้น โดยมีแผนที่จะก่อสร้างในปี 2549

ในขณะนี้ประเทศไทยก็ได้เปิดใช้ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ (หนองงูเห่า) เมื่อปลายปี 2549 ทั้งนี้เพื่อให้เป็นศูนย์กลางท่าอากาศยานของเอเชีย (Bangkok Aviation Hub of Asia) แต่สิ่ง

อำนวยความสะดวกต่างๆ (Facilities) ยังไม่แล้วเสร็จสมบูรณ์ ดังนั้น จึงเป็นความจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่งที่จะดำเนินการให้แล้วเสร็จตามกำหนด เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกับท่าอากาศยานอื่น

การเก็บค่าธรรมเนียมของสนามบินเป็นอีกปัจจัยหนึ่ง ที่สามารถทำให้สายการบินเข้ามาใช้บริการท่าอากาศยานปัจจุบันการทำอากาศยานของไทยมีแผนการจะจัดเก็บค่าธรรมเนียมการใช้ท่าอากาศยานจากสายการบินและผู้โดยสารเพิ่มขึ้น ซึ่งปัจจัยนี้อาจจะทำให้ปริมาณการเดินทางเข้ามาใช้บริการของสายการบินลดลง

2.4.7 นโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวของไทย

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) มีนโยบายและแผนระยะยาวในการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวในประเทศไทยและใช้จ่ายมากขึ้น ซึ่งเป็นรายได้หลักของประเทศ โดยมีเป้าหมายที่จะให้นักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจากปี 2546 จำนวน 10.1 ล้านคน เป็น 20 ล้านคน ในปี 2551 โดยมีแผนการจะออกแคมเปญระยะยาวตั้งแต่ปี 2548-2551 ภายใต้ชื่อ Happiness on Earth

ณ สิ้นปี 2546 ประเทศไทยมีนักท่องเที่ยวที่เดินทางโดยเครื่องบิน 8.2 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 81 ของนักท่องเที่ยวทั้งหมด ดังนั้นในปี 2551 จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางโดยเครื่องบินประมาณ 16.2 ล้านคน ซึ่งสอดคล้องกับการพยากรณ์จำนวนผู้โดยสารของประเทศ ณ ปี 2551 จะมี 32.2 ล้านคนโดยจำนวนผู้โดยสารจะนับทั้งการเดินทางมาและกลับ ตลาดหลักสำคัญของประเทศไทย ได้แก่ ญี่ปุ่น เกาหลี จีน ไต้หวัน อังกฤษ อเมริกา เยอรมัน และออสเตรเลีย โดยสินค้าท่องเที่ยวที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจะนำมาส่งเสริมการขายประกอบด้วย อาหารไทย สปา การจำหน่ายสินค้าและแหล่งแฟชั่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและผจญภัย กีฬาอล์ฟและดำน้ำ

2.4.8 ภาวะตลาดการขนส่งสินค้าทางอากาศ

ในช่วงปี 2548 ซึ่งมีการระบาดของโรคซาร์ส สายการบินหลายสายต้องลดเที่ยวบินลงจำนวนมาก ส่งผลให้จำนวนผู้โดยสารทั่วโลกลดลง ร้อยละ 2.2 แต่ปริมาณการขนส่งสินค้ามีการขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.9 เนื่องจากสภาวะเศรษฐกิจโลกยังมีการเติบโตจากแรงผลักดันด้านการค้า การลงทุน โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชีย ทำให้มีการส่งออกและนำเข้าสินค้าจำนวนมาก และยังคงมีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้นต่อเนื่องไปอีก 5 ปีข้างหน้าได้ โดยที่ประเทศจีนและอินเดียเป็นตลาดที่มีศักยภาพโดดเด่นในภูมิภาคนี้ ในครึ่งปีแรกของปี 2547 อัตราการขนส่งสินค้าทั่วโลก

เพิ่มขึ้นร้อยละ 13 นำโดยภูมิภาคเอเชีย ทำให้สายการบินในเอเชีย คือ Korean Airlines ทำลายสถิติการขนส่งสินค้ามากเป็นอันดับ 1 แซงหน้า Federal Express นอกจากนี้ภูมิภาคตะวันออกกลางซึ่งเป็นตลาดใหม่มีอัตราการเติบโตสูง มีปริมาณขนส่งสินค้าเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 37.4

สำหรับประเทศไทย ธุรกิจการขนส่งทางอากาศมีทิศทางการเติบโตไปในแนวทางเดียวกันกับ GDP ของประเทศ และการเติบโตของอุตสาหกรรมขนส่งทางสินค้าทางอากาศในแถบภูมิภาค โดยในปี 2546 มีปริมาณการขนส่งสินค้าทางอากาศระหว่างประเทศ 989,308 ตัน จัดอยู่ในอันดับ 12 ของโลก ขณะนี้รัฐบาลมีนโยบายที่จะพัฒนาระบบ Logistic ของประเทศ ให้มีความเชื่อมโยงการขนส่งสินค้าทั้งทางบก น้ำ อากาศ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการเป็นศูนย์กลางการขนส่งของภูมิภาค รวมถึงการเปิดใช้ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิเมื่อปลายปี 2549 ยิ่งทำให้มีพื้นที่สำหรับ Cargo Terminal เพิ่มขึ้น และพัฒนาให้เป็น Custom Free Zone ซึ่งจะอำนวยความสะดวกและดึงดูดให้สายการบินเข้ามามากขึ้น

